

расторопные покупки продуктов питания, что в эффе́кте уменьшает расходы на домашнее хозяйство, и тем самым позволяет собрать более высокую сумму на счету «каникулы нашей мечты».

Конечно же, это предложения взрослых, обдумывающих как можно научить детей копить финансовые средства на определенную цель или на будущее. А что под этим подразумевают дети? Вот примерные ответы детей:

3-летние дети:

- карманные средства от родителей вложены в копилку;
- деньги от дедушки и бабушки спрятаны в кошелек / копилку;
- за уборку: получают деньги и прячут в свою копилку.

4-летние дети:

- раскладывание игрушек на полки: дети получают за это деньги от своих родителей;
- мои деньги на банковском счету;
- получают деньги от семьи, а потом родители откладывают их на банковский счет ребенка;
- получают деньги в подарок на день рождения;
- получают карманные деньги, которых не расходуют.

5-летние дети:

- помогают собирать фрукты в сезоне и за это получают деньги;
- деньги в банке;

- деньги на их счету – ведь родители откладывают сбережения для них;
- получают в подарок и вкладывают в копилку;
- получают от родителей карманные;
- получают деньги от родни.

Выводы. Доминирующим символом экономии для детей является традиционная копилка, которая одновременно служит украшением их комнаты. Радует факт, что в финансовом словаре дошкольников появляются слова банковский счет и долгосрочное вложение. Это значит, что польское общество начинает пользоваться финансовыми инструментами, предложенными финансовыми учреждениями, а пресловутый домашний носок, «где деньги хранятся», становится мифом.

Создание финансового трамплина становится доменом современных родителей. Пожалуй, никого не надо убеждать в том, что это имеет большое значение с точки зрения распоряжения собственным бюджетом во взрослой жизни.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Berti E.A., Bombi A.S., (1998), The child's construction of economics. Cambridge University Press.

СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРЕ

Ева Ягелло – доктор, заведующая лабораторией дошкольного воспитания на Факультете гуманитарных наук Естественно-гуманитарного университета в г. Седльце, Республика Польша.

Научные интересы: математическое и экономическое образование в детском саду.

УДК 37.091

**УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

Тетяна БАБЕНКО (Кіровоград)

Постановка проблеми. Проблема управління методичною роботою в навчальному закладі постійно перебуває в центрі уваги дослідників. Цей факт є визнанням того, що методична робота відіграє важливу роль в організації навчально-виховної діяльності. Саме в процесі методичної роботи формується та вдосконалюється професійна компетентність педагогів, їхня педагогічна майстерність.

Особливого значення методична робота набуває в період реформування освіти, оскільки вона допомагає педагогу не тільки підтримувати необхідний рівень професійної компетентності, але й опанувати нові ідеї, інноваційні технології, методи, які характеризують сучасні процеси в освіті. Здійснення повноцінних результативних змін у діяльності навчального закладу не можливе без високого рівня науково-

методичного забезпечення й стабільно творчо працюючих педагогічних працівників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз педагогічної літератури, нормативних документів, досвіду роботи з обраної проблеми свідчить про те, що організація методичної роботи в навчальних закладах належить до надзвичайно важливих завдань модернізації системи загальної середньої освіти. Так, питання ефективності методичної роботи в навчальних закладах знайшли своє відображення в дослідженнях таких науковців: Ю. Бабанського, В. Беспалька, В. Гуменюк, А. Єрмоли, І. Жерносека, В. Лізинського, В. Павленка, О. Половенко, М. Поташника, Б. Тевліна. Дослідження, спрямовані на визначення вимог до системи методичної роботи представлені в роботах Н. Василенко, В. Крижка, Є. Павлютенкова, А. Цимбалару. Питанням функціо-

нування методичної роботи в загальноосвітніх закладах присвячені роботи Т. Борзенкової, В. Громова, Т. Десятова, О. Коберника, Н. Чепурної, та інших.

Проте, не дивлячись на велику кількість робіт, присвячених організації методичної роботи, питання підвищення ефективності методичної роботи в умовах реформування освіти залишається актуальним. На підставі вищевикладеного, метою даної статті є виявлення умов підвищення ефективності методичної роботи в навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Методична робота – зазначається в рекомендаціях Міністерства освіти і науки України від 03.07.2002 р. № 1/9 –318 – важлива складова післядипломної педагогічної освіти, що має цілісну систему дій і заходів, спрямованих на підвищення кваліфікації та професійної майстерності кожного педагогічного працівника, розвиток творчого потенціалу педагогічних колективів навчальних закладів, досягнення позитивних результатів навчально-виховного процесу.

Відомо, що формування особистості педагога – процес складний і довготривалий. Починається він задовго до вступу до педагогічного закладу і продовжується після його закінчення. Створена в Україні система підвищення професіоналізму педагогічних працівників – це цільовий комплекс взаємопов'язаних і взаємозумовлених організаційно-змістовних компонентів. Вона передбачає безперервну післядипломну педагогічну освіту. Внутрішньошкільна методична робота – основний компонент цієї системи, оскільки здійснюється практично постійно й найбільш повно враховує запити та потреби педагогічних працівників, більш динамічно реагує на потреби педагогічної практики. Її зміст визначається як загальними цілями розбудови української національної школи, так і конкретними завданнями, що витікають з реального стану професійної діяльності педагогічних працівників.

Як зазначають в «Енциклопедії освіти» В. Пуцов і Л. Набока, – «методична робота в школі – це цілісна, основана на досягненнях науки, освітніх інноваціях, конкретному аналізі стану навчально-виховного процесу система діагностичної, пошукової, аналітичної, інформаційної, організаційної діяльності та заходів, спрямованих на всебічне підвищення професійної майстерності кожного вчителя, розвиток творчого потенціалу педагогічного колективу школи загалом та удосконалення якості навчально-виховного процесу» [1, с. 497–498]. Методична робота сприяє поліпшенню фахової підготовки педагогічних кадрів у школах, спонукає кожного вчителя до підвищення свого

фахового рівня; сприяє взаємному збагаченню членів педагогічного колективу педагогічними знахідками, дає змогу молодим учителям учитися педагогічній майстерності в старших і досвідченіших колег, забезпечує підтримання в педагогічному колективі духу творчості, прагнення до пошуку. Головною метою методичної роботи є безперервне вдосконалення кваліфікації педагога, покращення рівня його компетентності та ерудиції.

Методична робота ЗНЗ спрямована не лише на послідовне вдосконалення професійних якостей, збагачення й оновлення нової системи знань і вмінь керівників та педагогів, а й на розвиток їхніх особистісних якостей, самореалізації в процесі професійної діяльності, серед яких: гуманізм, висока загальна культура й моральність, активність і комунікабельність, рішучість, наполегливість, ініціативність, вимогливість, уміння володіти собою, тактовність і самостійність, творча уява, самокритичність та інші [4, с. 33].

Зміст методичної роботи з педагогічними кадрами визначає її сутність (мету), внутрішню особливість організації в навчальному закладі. До змісту методичної роботи можна віднести: систематичне вивчення й аналіз нормативно-педагогічних джерел; вивчення та використання на практиці сучасних досягнень науки, передового досвіду; вивчення й аналіз стану якості освіти ЗНЗ; надання практичної допомоги педагогічним кадрам з підвищення рівня розвитку фахової компетентності підготовки вчителів; підготовка та проведення методичних заходів (форм методичної роботи), спрямованих на розвиток ЗНЗ [1, с. 22].

Функції методичної роботи можна розбити за М. М. Поташником на три групи: відносно вчителя; педагогічного колективу; досягнень педагогічної науки та досвіду вчителів інших шкіл [7].

Перша група функцій, спрямованих на вчителя: досягнення компетентності, збагачення знань педагогів; розвиток світогляду, ціннісних орієнтацій; розвиток мотивів творчої діяльності; розвиток стійких моральних якостей особистості; розвиток сучасного стилю педагогічного мислення; розвиток педагогічної техніки, виконавського мистецтва, артистизму; розвиток емоційно-вольової саморегуляції.

Друга група функцій, спрямованих на педагогічний колектив: консолідація педагогічного колективу як колективу однодумців у головному; вироблення єдиної педагогічної позиції, спільних цінностей, традицій; організації діагностики й самодіагностики реальних навчальних можливостей учнів, класних колективів, професійних можливостей, потреб і запитів учителів; експертна оцінка авторських

варіантів програм, навчальних планів, підручників, посібників, засобів навчання і виховання, створених у даному колективі; контроль та аналіз конкретного навчально-виховного процесу і його результатів, а саме, якості знань, умінь, навичок учнів, вихованості й розвитку школярів; виявлення, узагальнення, пропаганда та впровадження внутрішньошкільного педагогічного досвіду.

Третя група функцій стосується й кожного вчителя, і колективу: творче осмислення соціального замовлення, нових нормативних актів і документів, доведення їх до свідомості кожного педагога, упровадження, досягнень передового педагогічного досвіду, новаторства, профілактика типових для всіх шкіл труднощів і недоліків у педагогічній діяльності; упровадження й використання досягнень психолого-педагогічної науки, інших дисциплін; поширення за рамки школи передового досвіду, досягнутого цим колективом (через педчитання, методичні об'єднання, школи передового педагогічного досвіду).

Отже, методична робота – це є сучасна функціонуюча система організаційного та науково-методичного забезпечення професійного розвитку педагогічних працівників і є дієвим засобом управління навчально-виховним процесом. Ефективність процесу підвищення професійної майстерності вчителів потребує підведення наукової бази до її організації.

Звертаючись до питання ефективності методичної роботи, слід уточнити сутність поняття «ефективність». Ефективними називають дії, що приводять до потрібних наслідків, дають найбільший ефект. Проблема управління методичною роботою в школі, зокрема визначенню її ефективності, присвячено чимало праць. З точки зору О. Половенко рівень науково-методичної роботи визначається насамперед рівнем навчально-виховного процесу та залежність від чіткого побудованого управління методичною роботою [5].

На думку Б. Тевліна, ефективність науково-методичної роботи визначається співвідношенням основної мети методичної роботи (підвищення рівня майстерності вчителя) з прикінцевою метою (підвищення ефективності і якості навчально-виховного процесу) та перспективною метою (розвиток особистості вчителя й учня) [7].

Відомий дослідник І. Жерносек пише: «Під ефективністю ми розуміємо співвідношення між досягнутими результатами та цілями (завданнями) даної діяльності з урахуванням інтелектуальних та фізичних зусиль, часу, матеріальних і фінансових ресурсів, витрачених на їх досягнення» [3, с. 117]. Він наводить такі критерії якості й ефективності науково-методичної роботи як масовий розвиток творчої активності

педагогічних кадрів; підвищення рівня теоретичної й науково-практичної підготовки педагогічних кадрів; активне застосування науково-педагогічних знань і передового педагогічного досвіду в практичній діяльності; підвищення рівня загальної й педагогічної культури педагогічних кадрів; поглиблення знань учнів, удосконалення їхніх моральних якостей [3].

Погоджуємося з думкою І. Жерносека, що ефективність будь-якої системи визначається ступенем задоволення висунутих до неї вимог і ступенем впливу всіх її форм на зміст і якість навчально-виховного процесу.

На сьогодні реальний рівень розвитку методичної роботи в школі є одним із найважливіших критеріїв оцінювання її діяльності. Проаналізувавши роботи, присвячені даній проблемі, та шкільну практику, можна окреслити низку проблем організації методичної роботи в навчальному закладі:

- відсутність системи щодо проведення методичної роботи, випадковість і необґрунтованість вибору її проблеми та теми;

- відсутність урахування особливостей педагогічних працівників конкретного закладу в разі вибору форм організації методичної роботи;

- відсутність адресного практичного спрямування методичної роботи;

- відсутність діагностично-прогностичного підходу під час організації методичної роботи й надання диференційованої допомоги з метою вирішення певних труднощів і задоволення потреб кожного педагога;

- відсутність диференційованого підходу до планування підвищення кваліфікації педагогів залежно від їхнього рівня кваліфікації й потреб;

- слабка позитивна мотивація вчителів до методичної роботи та експериментальної діяльності, що зумовлює низький прояв ініціативи, формальне відношення до участі в методичних заходах, низький прояв активності вчителів;

- недостатня система стимулювання педагогічних працівників. На сучасному етапі експериментальна діяльність здійснюється, головним чином, за рахунок ентузіазму вчителів;

- недостатній рівень науково-методичної культури керівників навчальних закладів, що призводить до хаотичності, епізодичності та безсистемності методичної діяльності;

- слабка модернізація підходів до організації методичної роботи, використання застарілих форм.

Отже, існування зазначених проблем зумовлює необхідність обґрунтування умов підвищення ефективності методичної роботи. Практика свідчить, що методична робота найефективніша там, де вона організована як єдина система дій і заходів. Тому створення

оптимальної, дієвої, мобільної структури методичної роботи необхідна умова її ефективності. Під структурою методичної роботи навчального закладу ми розуміємо сукупність взаємопов'язаних різних форм методичної роботи, визначених на певний термін. Оптимальна структура методичної роботи повинна містити кількість і види форм методичної роботи, їх зв'язки, підпорядкованість, бути динамічною, щороку удосконалюватися, будуватися на підставі широкої диференціації, враховувати конкретну ситуацію в педагогічному колективі, матеріальні, морально-психологічні умови.

Наступною умовою підвищення ефективності методичної роботи є планування й здійснення методичної роботи на діагностичній основі. Функціонування системи методичної роботи повинно спиратися на всебічне діагностування та оцінювання її стану, визначення потреб педагогів щодо розвитку й вдосконалення їхніх особистісних, професійних, ділових якостей. Продумане, правильно організоване діагностування професійної компетентності педагогів, діагностування підготовки вчителів до наступного року допоможе ліквідувати формальний підхід до організації методичної роботи, обрати ті методи, форми, змістове наповнення методичної роботи, які задовольняють інтереси, потреби кожного педагога щодо підвищення їхнього професійного рівня відповідно до сучасних вимог. Варто наголосити, що кращих результатів можна досягти використовуючи методи діагностування в комплексі, і на всіх етапах здійснення методичної діяльності. На практиці використовують такі методи: тестування, анкетування, співбесіди, інтерв'ю, спостереження, аналіз уроків, позакласних заходів, вивчення шкільної документації, експертна оцінка тощо.

Підвищення ефективності методичної роботи тісно пов'язане з розвитком і функціонуванням системи інформаційного забезпечення цього процесу, з умінням правильно й плідно використовувати його можливості [3, с.13]. Інформаційне забезпечення науково-методичного управління навчального закладу – це спеціально організована система збору, обробки, збереження та наступного використання чітко визначеного комплексу інформації, яка відображає та забезпечує реалізацію цілей і завдань управління науково-методичною роботою. Система управління методичною роботою з використанням сучасних комп'ютерних технологій буде суттєво впливати на підвищення рівня науково-методичної за умови створення в навчальному закладі дієвого інформаційного освітнього середовища. На необхідності формування інформаційного освітнього середовища з відкритим доступом для всіх

учасників навчального процесу, можливістю зовнішнього доступу до навчального закладу, що дозволяє спілкуватися, розміщувати інформацію, розраховану на широке коло користувачів і службову інформацію для вузького кола учасників навчально-виховного процесу наголошує у своїй праці і Н. Василенко [1, с.101].

Здійснення всіх названих напрямів діяльності керівника неможливе без вивчення й оцінки мотивів діяльності, створення програми управління розвитком потреб і мотивів, здійснення мотивації через стимулювання, розвиток творчих здібностей, настанови на досягнення успіху в діяльності, партнерських стосунків у колективі. Проте, як правило, директори шкіл не мають у своєму активі бази стимулів, не ведуть облік стимулювання членів колективу, посилаючись на обмаль часу й велику завантаженість іншими справами. Учителі ж, у свою чергу, основним стимулом вважають матеріальне заохочення й утруднюються назвати інші види стимулювання.

Таким чином, необхідно, щоб керівник вибирав методи стимулювання та мотивації, враховуючи особистісно-індивідуальні особливості вчителя; організовував науково-методичну роботу з метою усвідомлення кожним учителем своїх індивідуальних проблем, створював у процесі цієї роботи умови для реалізації цілей і задач, які стоять перед школою та всіма учасниками освітнього процесу. Отже, ще однією умовою ефективності методичної роботи є врахування в керівництві мотивів діяльності педагогів. У зв'язку з цим необхідно: вивчати провідні мотиви діяльності педагогічного колективу; вивчати провідні мотиви діяльності кожного вчителя окремо; створювати систему стимулів; вивчати рівень задоволеності вчителів, учнів, батьків результатами діяльності [8].

Наостанок слід зазначити, що ефективна методична робота неможлива без наявності вільного часу в педагогів. Забезпечення вчителя вільним часом є важливою умовою розвитку його творчості, самовдосконалення. Для цього керівникам навчальних закладів необхідно провести хронометраж робочого часу кожного педагога, проаналізувати отримані дані, виявити всі невиробничі затрати. Також доречно проаналізувати оптимальність навантаження та громадських доручень, рівномірну завантаженість педагогів протягом тижня, навчального року – усе, що в результаті забезпечує економію часу.

Висновки. На етапі реформування системи освіти методична робота навчального закладу та інші форми безперервної освіти педагогічних кадрів набувають важливого значення. На основі досліджень провідних науковців, аналізу шкільної практики визначено такі умови підвищення ефективності методичної роботи: здійснення

методичної роботи на діагностичній основі, врахування освітніх потреб конкретних педагогічних працівників; здійснення диференціації в підході до вибору форм, і змісту методичної роботи, врахування якісного складу педагогічних працівників та їхньої професійної компетентності; створення дієвого освітнього інформаційного середовища навчального закладу; формування позитивної мотивації до методичної роботи.

Результати проведеного дослідження не вичерпують усіх аспектів зазначеної проблеми. Перспективи подальших досліджень убачаємо в обґрунтуванні критеріїв ефективності методичної роботи.

БІБЛІОГРАФІЯ:

1. Василенко Н.В. Науково-методична робота в школі / Н. В. Василенко. – Х.: Вид. група «Основа», 2013. – 176 с.
2. Енциклопедія освіти / [Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень]. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Жерносек І.П. Організація науково-методичної роботи в школі. 2-ге вид., доповнене / І. П. Жерносек. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 128 с.
4. Жерносек І. П. Формування управлінської науково-методичної культури керівника ЗНЗ / І. П. Жерносек. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 192 с.
5. Половенко О. Аналітична діяльність методиста / О. Половенко, А. Постельняк // Методист. – 2012. – № 1, с. 17–20.
6. Поташник М. М. Управление профессиональным ростом учителя в современной школе. методическое пособие / М. М. Поташник. – М.: Центр педагогического образования, 2009. – 448 с.

7. Тевлін Б. Контрольно-аналітична діяльність керівника школи / Б.Тевлін. – Х.: Основа, 2006. – 192 с.
8. Темченко О. В. Науково-методична робота як засіб формування професійної позиції вчителя / О. В. Темченко. — Х.: Вид. група «Основа», 2010. — 128 с. — (Бібліотека журналу «Управління школою»; Вип. 2 (86).

BIBLIOGRAFIYA

1. Vasilenko N.V. Naukovo-metodichna robota v shkoli / N.V. Vasilenko. – H.: Vid. grupa «Osnova», 2013. – 176 s.
2. Entsiklopediya osviti / [Akad. ped. nauk Ukraini; glavnyi red. V.G. Kremen]. – K.: Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s.
3. Zhernosek I. P. Organizatsiya naukovo-metodichnoyi roboti v shkoli. 2-ge vid., dopovnene / I.P. Zhernosek. – H.: Vid. grupa «Osnova», 2007. – 128 s.
4. Zhernosek I.P. Formuvannya upravlinskoyi naukovo-metodichnoyi kulturi kerivnika ZNZ / I. P. Zhernosek. – H.: Vid. grupa «Osnova», 2010. – 192 s.
5. Polovenko O. Analitichna diyalnist metodista / O. Polovenko, A. Postelnyak //Metodist.– 2012. – № 1. – S. 17–20.
6. Potashnik M.M. Upravlenie professionalnyim rostom uchitelya v sovremennoy shkole. Metodicheskoe posobie / M.M. Potashnik. – M.: Centr pedagogicheskogo obrazovaniya, 2009. – 448 s.
7. Tevlin B. Kontrolno-analitichna diyalnist kerivnika shkoli / B.Tevlin. – H.: Osнова, 2006. – 192 s.
8. Temchenko O. V. Naukovo-metodichna robota yak zasib formuvannya profesiynoyi pozitsiyi vchitelya / O. V. Temchenko. — H.: Vid. grupa «Osnova», 2010. — 128 s. — (Biblioteka zhurnalu «Upravlinnya shkoloju»; Vip. 2 (86).

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Бабенко Тетяна Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна культура особистості.

УДК: 378.091.2:785

КРИТЕРІЇ СФОРМОВАНOSTІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ОРКЕСТРОВО-АНСАМБЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Олена ГОРБЕНКО (Кіровоград)

Постановка проблеми. Відповідно до запитів сучасного суспільства значно зростають вимоги до особистості вчителя мистецьких дисциплін, його здатності використовувати набутий професійний досвід у самостійній практичній художньо-творчій діяльності згідно з універсальними загальнолюдськими художньо-естетичними цінностями та світоглядними позиціями, набувати вмінь володіти засобами пізнання себе та навколишнього світу.

Концепція науково-мистецької парадигми спрямована на виховання в особистості ціннісного ставлення до дійсності загалом та мистецтва зокрема, розвиток художньої свідомості й компетентності, здатності до самореалізації, потреби в духовному самовдосконаленні в процесі сприймання та інтерпретації мистецьких творів і практичної художньої діяльності [3, с. 2].

Це положення значно актуалізує проблему фахової підготовки майбутніх учителів музики, які засобами музично-виконавської діяльності впливають на внутрішній світ учнів, розвивають їхні особистісні якості, виявляють творчі здібності, стимулюють потребу в духовному самовдосконаленні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні аспекти фахової підготовки майбутніх учителів висвітлені у психолого-педагогічній та науково-методичній літературі. Загальнопедагогічні засади професійної освіти майбутніх учителів висвітлюються у працях І. Беха, І. Зязюна, І. Підласого, М. Фіцули, М. Ярмаченка та ін.; питання специфіки педагогічної діяльності учителів розкриваються в дослідженнях С. Архангельського, В. Галузинського, В. Сластьоніна та ін.; проблеми